במה מגררו א"ר אבהו בגב סכין א"ל ההוא סבא סמי דידך מקמי הא דתני רבי חייא (א)[א]אין מגררין לא מנעל חדש ולא מנעל ישן (ב)[ב]ולא יסוך את רגלו שמן והוא בתוך המנעל או בתוך הסנדל אבל סך את רגלו שמן ומניח בתוך המנעל או בתוך הסנדל וסך כל גופו שמן ומתעגל ע"ג קטבליא ואינו חושש אמר רב חסדא לא שנו אלא לצחצחו אבל לעבדו אסור פשיטא [ג]ותו לצחצחו מי איכא מאן דשרי אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רב חסדא [ד]לא שנו אלא שיעור לצחצחו אבל שיעור לעבדו אסור ת"ר [ה]לא יצא קטן במנעל גדול אבל יוצא הוא בחלוק גדול [ו]ולא תצא אשה במנעל מרופט ולא תחלוץ בו [ז]ואם חלצה חליצתה כשרה ואין יוצאין במנעל חדש באיזה מנעל אמרו במנעל של אשה תני בר קפרא ל"ש אלא [ח]שלא יצאה בו שעה אחת מבעוד יום אבל יצאה בו מע"ש מותר תני חדא (ט)שומטין מנעל מעל גבי אימוס ותניא אידך אין שומטין לא קשיא הא ר' אליעזר הא רבנן (ג)דתנן מנעל שעל גבי [ג]אימוס רבי אליעזר מטהר [י]וחכמים מטמאים הניחא לרבא (ד)דאמר דבר שמלאכתו לאיסור בין לצורך גופו בין לצורך מקומו מותר שפיר אלא לאביי דאמר (ה)לצורך גופו מותר לצורך מקומו אסור מאי איכא למימר הכא במאי עסקינן ברפוי דתניא רבי יהודה אומר אם היה רפוי מותר טעמא דרפוי הא לא רפוי לא הניחא לאביי דאמר דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו מותר לצורך מקומו אסור שפיר אלא לרבא דאמר בין לצורך גופו בין לצורך מקומו מותר מאי איריא רפוי אפי' לא רפוי נמי ההיא דרבי יהודה משום דרבי אליעזר הוא דתניא ר' יהודה אומר משום רבי אליעזר אם היה רפוי מותר:

הדרן עלך תולין

נוטל (י)[כ]אדם את בנו והאבן בידו וכלכלה והאבן בתוכה ומטלטלין תרומה טמאה עם הטהורה ועם החולין רבי יהודה אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה: **גמ'** אמר רבא [ל]הוציא תינוק חי וכיס תלוי בצוארו חייב משום כיס תינוק מת וכיס תלוי לו בצוארו פטור תינוק חי וכיס תלוי לו בצוארו חייב משום כיס וליחייב נמי משום תינוק רבא כרבי נתן סבירא ליה (ז)דאמר חי נושא את עצמו וליבטל כיס לגבי תינוק מי לא תנן (ח)את החי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפילה לו מטה לגבי חי מבטלי ליה כיס לגבי תינוק לא מבטלי ליה תינוק מת וכיס תלוי לו בצוארו פטור וליחייב משום תינוק רבא כר"ש ס"ל דאמר (ט)כל מלאכה שא"צ לגופה פטור עליה תנן נוטל אדם את בנו והאבן בידו אמרי דבי רבי ינאי [מ]בתינוק שיש לו גיעגועין על אביו אי הכי

מאי

במה מגררו. לחדש: **והוא בתוך המנעל.** מפני שהמנעל נהנה ממנו ונמלא מעבדו: **מתעגל.** מתגלגל: **קטבליא.** עור שלוק שעושין ממנו מסטחות לשלחן ולמטה: **אלא לצחצחו.** לא שנו דמותר לסוך שמן לרגלו ונותנו בתוך המנעל אלא שמתכוין לצחצחו למנעל: **ולצחצחו מי שרי.** במתכוין הא איכא למיגזר אטו לעבדו: **שיעור לצחצחו.** שלא היה כ"כ שמן הניסוך לעור מגופו כדי לעבד לעור אלא לצחצחו ומיהו איהו אפי' לצחצח לא מתכוין: **לא יצא.** אדם קטן במנעל שהוא גדול לו משום דנופל מרגלו ואתי לאתויי: **אבל יוצא בחלוק גדול.** דלא נפיל מיניה. ולמישלף ואתויי לא חיישינן דלא קאי ערום בשוק: **מרופט.** קרוע מלמעלה דגנאי הוא לה וכי חייכי עלה שלפה ומייתי לה: **ולא תחלוץ בו.** לכתחילה דלאו נעל מעליא הוא: **במנעל חדש.** כדמפרש ואזיל שלא יצאה בו מבעוד יום. ובאשה קיימינן דאשה מקפדת אם אינו מכוון למדת רגלה אבל יצאה בו כבר הכירה בו דמכוון הוא לה או אינה מקפדת: **אימוס.** פורמ"ה: **ר' אליעזר מטהר.** אלמא לאו כלי הוא ובשבת נמי אסור לטלטלו: **הניחא לרבא דאמר.** בפ' כל הכלים דבר שמלאכתו לאיסור בין שהוא צריך להשתמש בגופו של כלי בין שאינו צריך אלא למקומו מותר לטלטלו מאחר שתורת כלי עליו שפיר איכא לאוקומי להא דתני שומטין כרבנן דכיון דכלי הוא ואימוס נמי כלי הוא ואף על גב דמלאכתו דאימוס לאיסור לתקן מנעלין מטלטלין להאי אימוס משום צורך מקומו דהיינו מנעל שהאימוס נתון לתוכו: **אלא לאביי.** נהי נמי דמנעל שעל האימוס לרבנן כלי הוא אימוס מיהא מלאכתו לאיסור הוא וזה ששומט ממנו את המנעל אינו צריך לגופו של אימוס והיכי מטלטל ליה: **ברפוי.** שהמנעל נשמט מאליו וא"צ לטלטל האימוס: **הא לאו רפוי לא.** וע"כ טעמא משום דאימוס אסור לטלטל לצורך מקומו: ה"ג **ההיא רבי יהודה משום רבי אליעזר הוא.** כי אמרה ליה ר' יהודה להאי דמפליג בין רפוי לשאינו רפוי אליבא דרבי אליעזר אמר דאמר מנעל שעל האימוס לאו גמר כלי הוא כל זמן שמחוסר הוצאה ולענין שבת נמי אסור לטלטלו משום דלאו כלי הוא ואשמעינן דרפוי לאו מחוסר הוצאה הוא ומותר לטלטלו דאילו לרבנן אף על גב דאין רפוי מותר דטעמא דאין רפוי אסור לרבי יהודה לאו משום אימוס הוא אלא משום מנעל גופיה:

הדרן עלך תולין

נוטל. והאבן בידו. בחצר ולא אמרי' דמטלטל לאבן: **עם הטהורה.** אגב הטהורה ואגב חולין אבל טמאה באפי נפשה לאו בת טלטול היא: **אף מעלין את המדומע.** סאה תרומה שנפלה לק' של חולין דקי"ל דעולה(י) מותר להעלותו לסאה תרומה מהן בשבת ויהיו החולין מותרין ולא אמרינן מתקן הוא ובגמרא(י) מפרש טעמא: **גמ' חייב משום כיס.** ולא משום תינוק כדמפרש ואזיל משום כיס מיהו חייב ולא אמרינן איהו לא מפיק ליה אלא תינוק קא מפיק ליה ולקמיה פריך לה ממתניתין: **פטור.** לגמרי כדמפרש ואזיל: **מטה לגבי חי מבטל לה.** להיות טפילה לו שהרי צריך לה: **מלאכה שאינה צריכה לגופה.** ומוציא מת לקוברו מלאכה שא"צ לגופה היא כדאמר בהמצניע(ו) וכיס שהיה תלוי בצוארו לשחק בו אגב מרריה מבטל ליה לגבי תינוק שמת ולא חשיב ליה ההיא שעתא: **והאבן בידו.** מדשרי ליה בטלטול בחצר ש"מ לאו כמאן דנקיט לה איהו לאבן דמי ולגבי כיס היכי מחייבת ליה: **בתינוק שיש לו גיעגועין על אביו.** שאם לא יטלנו יחלה ולא העמידו טלטול שלא בידים במקום סכנה ואע"ג דלאו סכנת נפש גמורה אלא סכנת חולי:

אתי

במנעל מרופט כו' ואם חלצה חליצתה כשרה. וא"ת אמאי גזרינן בפרק מצות חליצה (יבמות דף קג.) מנעל אטו מנעל מרופט כיון דליעבד חליצתה כשרה ואומר ר"י דגזרינן אטו מרופט יותר מדאי שאינו חופה רוב רגלו דאם חלצה בו אין חליצתה כשרה.[א]

מ"ר: **ההיא** דרבי יהודה משום דרבי אליעזר היא. מכאן ראיה דרבי יהודה שרי דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו כמו שפירשתי בסוף פרק במה מדליקין (דף לו: ד"ה הא ר"י):

הדרן עלך תולין

נוטל. רבא כרבי נתן ס"ל. פירש' בפ' המצניע (א) (לעיל ד' לג.):

תינוק מת וכיס תלוי בצוארו פטור. דאגב מרריה מבטיל ליה לכיס א"נ תינוק חי הוא צריך לכיס לטייל בו התינוק[ב] אבל תינוק מת מה צריך לכיס והוי מלאכה שאינה צריכה לגופה[ג] (ב) ופטור שלא הוציא כדרך המוציאין: **אי הכי מאי איריא אבן אפי'** דינר נמי. אי אמרת בשלמא דתרוייהו מבטל להו[ד] בין אבן ובין דינר ואין כאן טלטול מוקצה כלל היינו דנקט אבן משום דאי נפיל לא אתי אבוה לאתויי[ה] אבל דינר אי נפיל אתי אבוה לאתויי לא[ו] אלא אי אמרינן דתרווייהו לא בטלי ואפ"ה שרינן איסור מוקצה כשמטלטל התינוק עם האבן משום גיעגועין בדינר נמי ליסתרי דלא שייך למימר דילמא אתי אבוה לאתויי דמאי נפקא לן מינה דהשתא נמי דאיכא איסור מוקצה שרינן ליה משום גיעגועין[ז] ומשני דאע"פ שיש איסור מוקצה כשמטלטל התינוק עם האבן ושרינן ליה משום גיעגועין מיהו יש לנו להחמיר במוקצה יותר כשמטלטלו בידים משמטלטלו אגב תינוק אף על גב דבההיא שעתא נמי איכא מוקצה הלכך גזרינן דילמא נפיל בדינר ואתי אבוה לאתויי.[ח] כך פירש רבינו שמואל:

ונשדינהו

עין משפט נר מצוה

נו א מיי' פכ"ב מהלכות שבת הלכה יח סמג שם טוש"ע או"ח סי' שב סעיף ח:

נז ב ג ד מיי' (שם הל' יח) ופכ"ג הלכה י סמג שם טוש"ע או"ח סי' שכו סעיף ד:

נח ה מיי' פי"ט שם הל' טו סמג שם טוש"ע או"ח סי' שא סעיף ז:

נט ו מיי' וסמג שם טוש"ע או"ח סי' שג סעיף יג:

ס ז מיי' פ"ד מהל' יבום הלכה יט סמג עשין כב טוש"ע אה"ע סימן קסט סעיף כא כב:

סא ח מיי' פי"ט מהל' שבת הלכה טו סמג לאוין סה טוש"ע או"ח סי' שג סעיף יג:

סב ט מיי' פכ"ו מהל' שבת הלכה יב סמג שם טוש"ע א"ח סי' שח סעיף יד:

סג י מיי' פכ"ד מהלכות כלים הלכה ה:

א כ מיי' פכ"ה מהלכות שבת הלכה טז סמג לאוין סה טוש"ע או"ח ס' שט סעיף א:

ב ל מיי' פי"ח מהלכות שבת הלכה יז:

ג מ מיי' פכ"ה שם הל' טז סמג שם טוש"ע א"ח סי' שט סעיף א:

◆

מוסף רש"י

מנעל שעל גבי אימוס. אימוס שלהם של עור היה כעין מנעל וממולא מתוכו שער ופיו תפור ובו היו עושין המנעלים, כמו שעושין הרצענים שלנו בדפוס של עץ (סנהדרין סח.). **ר"א מטהר וחכמים מטמאים.** חכמים אומרים הואיל ואינו מחוסר מלאכה הצריכה אומן, שהדיוט יכול לסלקו מעל האימוס, כבר שם כלי עליו וטמא, ור"א מטהר שעדיין לא נגמרה מלאכתו (שם).

הדרן עלך תולין

חי נושא את עצמו. ואין בו אלא משום שבות (יומא סו:). **את החי במטה.** וחי לא מיחייב על הוצאתו דהוא מקיל עצמו ונושא עצמו (לעיל צג:). **פטור אף על המטה.** הואיל ופטור על החי דקי"ל חי נושא את עצמו (ערובין צז:). **מלאכה שאין צריכה לגופה.** כל מלאכה שאינה צריכה אלא לסלקו מעליו הוי מלאכה שאינה צריכה לגופה, דברצונו לא באה לו ולא היה צריך לה, הלכך לאו מלאכת מחשבת היא לר"ש (לעיל צג:).

◆

מוסף תוספות

א. דלא חשיב מנעל אבל הכא אין רובו מרופט ולהכי חליצתה כשרה, אלא דלכתחילה מיהו לא תחלוץ. ריטב"א. ב. בחוץ, ולשעשעו בו, הו"ל הוצאת הכיס מלאכה הצל"ג. ריטב"א. ג. ואפי' אי הויא מלאכה צל"ג. תוס' הרא"ש. ד. לגבי תינוק. תוס' הרא"ש. ה. בידיה כיון דחשיב לי'. ריטב"א. ו. דהאי טעמא השתא נמי ידעי' לה. רשב"א. ז. וקס"ד דמקשה השתא דכיון דמשום געגועין שרית לי', אפי' מידי דאית ביה בר"ה חיוב חטאת לא חיישי' לדלמא נפיל ואתי לאתויי. רשב"א. ח. ולא שרינן לי' משום געגועין. תוס' הרא"ש.

◆

רב נסים גאון

תני בר קפרא לא שנו אלא שלא יצאת בו שעה אחת מבעוד יום. בגמ' דבני מערבא בפרק במה אשה יוצאה [הלכה ב] ובפרק כל ישראל יש להם חלק [הלכה א] גרסי כמה שיעורו. והכין גרסי לא ילבש אדם מנעלים וסנדלים חדשים אלא אם כן הילך בהן מבעוד יום. כמה יהא הילוכן, בני ביתיה דבר קפרא אמרין (מן דבית רבא דבר קפרא אמרין) מן דבית רבא דבר קפרא עד בית רבה דר' הושעיא, צפראי אמרין מכניסתא דבבלאי עד דרתיה דר' חמא בר חנינא, טבראי אמרין מן סדרא רבה עד חנותיה דר' הושעיא. **הניחא לרבא דאמר דבר שמלאכתו לאיסור בין לצורך גופו בין לצורך מקומו מותר שפיר, אלא לאביי דאמר דבר שמלאכתו לאיסור לצורך גופו מותר לצורך מקומו אסור מאי איכא למימר.** ומשכחת עיקר דיליה בפרק כל הכלים ניטלין בשבת [דף קכג]. **סליק פרק רבי אליעזר דתולין**

פרק עשרים ואחד נוטל אדם את בנו ר' יהושע אומר אף מעלין את המדומע באחד ומאה. פירושו שבעת שיפול חלק אחד תרומה בצ"ט חלקים חולין כולן אסורין לישראל וימכרו לכהן, ואם יפול חלק במאה חלקים מוציאין חלק אחד והשאר מותר לישראל. ותמצא עיקר דבר זה בסיפרי מכל חלבו את מקדשו ממנו שאם נפל לתוכו הרי זה מקדשו, מיכן אמרו תרומה עולה באחד ומאה. אין לי אלא תרומה טהורה [וכו']. ותמצא במשנת תרומות ותוספתא, תרומות מזה הענין הרבה ועיקרו מה שהזכרנו. ובגמ' דערלה בפרק ב' [ירושלמי שם הלכה א] מניין שהן עולין אמר ר' יונה כתיב [במדבר יח] מכל חלבו את מקדשו ממנו, דבר שאתה מרים ממנו שאם יפול לתוכו הרי זה מקדשו, וכמה הוא אחד ממאה. ואיתא נמי בפרק ד' דתרומות. התרומה צריך להרים, כמה שהוא במשנה במסכת ערלה בראש פרק ב' התרומה ותרומת מעשר של דמאי מצטרפין זה עם זה ואינו צריך להרים וכו'. וטעמו של דבר לפי שהתרומות והחלה והביכורים הם נכסי כהן וצריך להרים תרומה ויתנה ואם לא ירים ויתן לו הרי זה גוזל ממונו, ואין להם בעלים שראויין להם לפיכך אינו צריך להרים. **רבא כר' נתן סבירא ליה דאמר חי נושא את עצמו.** עיקר דבריו של ר' נתן בפרק המצניע [דף צד] ר' נתן אומר על השחוטין חייב על החיים פטור מפני שהחי נושא את עצמו. **רבא כר' שמעון סבירא ליה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור עליה.** ועיקר דבריו של ר' שמעון גם בפרק המצניע [דף צג] דתנן וכן כזית מן המת וכעדשה מן השרץ חייב ור' שמעון פוטר. וגרסינן בגמ' אמר רבה אמר ר' יוחנן ורב יוסף אמר ריש לקיש פוטר היה ר' שמעון אף במוציא את המת לקוברו. וכבר פירשנו זה בפרק יציאות השבת.

מסורת הש"ס

א) [תוספ' פ"ד], ב) כלים פכ"ו מ"ד [סנהדרין סח.], ג) [צ"ל אימוס וכן הוא בערוך ובמשנה דכלים ובמפרשים שעליו], ד) לעיל קכד., ה) [לעיל קכג:], ו) לעיל מז., ז) לעיל לג. [עירובין קג.] יומא סו., ח) עירובין לז: לעיל לג:, ט) [לעיל קה: וש"נ], י) [ערלה פ"ב מ"א], כ) [לקמן קמב.], ל) [לעיל לד:],

◆

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה נוטל וכו' בפ' המצניע. נ"ב ד' לב בד"ה אבל אדם: (ב) ד"ה תינוק וכו' שאינה צריכה לגופה אי נמי אפי' צריך לו פטור שלא הוציא:

◆

גליון הש"ס

גמ' ולא יסוך את רגלו שמן. וכן איתא בירושלמי ספ"ח דשביעי' לענין שמן שביעית:

◆

לעזי רש"י

פורמ"א. אימום, תבנית.

◆

רבינו חננאל

הלכה כדתני ר' חייא אין מגררין לא מנעל חדש ולא מנעל ישן. **ולא יסוך רגלו שמן והוא בתוך המנעל או בתוך הסנדל, אבל סך את רגלו בשמן ומניחה בתוך המנעל או בתוך הסנדל, וסך כל גופו שמן ומתעגל ע"ג קטבליא,** פי' ספרה, ואינו חושש. ואמר רב חסדא לא שנו אלא אם נתן שמן מעט שיעור לצחצחו אבל שיעור לעבדו אסור, לצחצחו אסור וכ"ש לעבדו, וכן הלכה. **ת"ר לא יצא קטן במנעל גדול אבל יוצא הוא בחלוק גדול,** פי' של אדם גדול. ולא תצא אשה במנעל מרופט, [ולא חולצת בו, ואם חלצה חליצתה כשרה] [פי' מרופט] רפוי שמשתרבב מן הרגל כמו שאמ(ו)ר [ברזילי הגלעדי] אם יטעום עבדך את אשר אכל ואת אשר אשתה, מיכן ששפתותיהן של זקנים מתרפטות, ואין יכול לקפוץ שפתותיו לטעום החיך המאכל. וכן עוד לא תצא אשה במנעל חדש בשבת אא"כ יצאה בו שעה אחת מבעוד יום. **תני חדא שומטין מנעל מע"ג האמום בשבת.** אמום זה דפוס של מנעל, ואליבא דרבנן שאומרין מנעל שע"ג אמום כלי הוא ומקבל טומאה. ותניא אידך אין שומטין, הא לרבי אליעזר דאמר מנעל ע"ג אמום אינו כלי ואינו מקבל טומאה דתנן בסדר טהרות בבא בתרא פרק סנדל עמקי וכיס של שנצות מנעל על גבי האמום, ר' אליעזר מטהר וחכמים מטמאין. פי' ר' אליעזר מטהר סבר מנעל על האמום אינו כלי לפיכך אינו מטמא ובשבת אסור לשומטו, וחכמים שמטמאין סברי מנעל על האמום כבר נגמרה מלאכתו וכלי הוא לקבל טומאה, וכיון שהוא כלי מותר לשומטו בשבת, והלכה כחכמים. **ואקשינן עלה הניחא לרבא דאמר דבר שמלאכתו לאיסור** כגון האמום וכיוצא בו מכלי אומנות מלאכה, [בין לצורך גופו] בין לצורך מקומו מותר לטלטלו, שפיר לטעמייהו דרבנן דסברי שומטין מנעל מעל אמום בשבת, אלא (לאבין) [לאביי] דאמר לצורך גופו בלבד שרי, אמום מאי לצורך גופו איכא דשומטין. ומפרקינן הכא במאי עסקינן ברפוי, כלומר מנעל זה רפוי הוא על האמום ואינו צריך להגביהו אלא מושך המנעל מעליו ונשאר האמום במקומו, דתניא ר' יהודה אומר אם היה רפוי מותר. וחזרנו להקשות על זה הפירוק לרבא, ופשוטה היא. ופריק רבא הא ר' יהודה משום ר' אליעזר היא, כלומר אפילו ר' אליעזר שאמר אין שומטין סבר הני מילי כשהוא מהודק דצריך לטלטוליה ולאשמוטיה, אבל אם היה רפוי שמושך המנעל והאמום נשאר במקומו מותר לשומטו. אבל חכמים סבירא להו אע"פ שאינו רפוי אלא מהודק אם אינו לצורך גופו מותר לטלטלו לצורך מקומו. הדרן עלך **רבי אליעזר אומר תולין**

פרק עשרים ואחד: נוטל אדם את בנו והאבן בידו וכו'. אמר רבא הוציא תינוק חי וכיס תלוי לו בצוארו חייב